

Välj ett objekt.

Datum

2025-11-24

Sametingets diarienummer

2025-1837

Till

Extern diarienummer

RUN 156-2025

Region Västerbotten

Yttrande gällande förslag till Länstrafikplan för Västerbotten län 2026-2037

Sametinget i Sverige är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament med syfte att förbättra de svenska samernas möjligheter som urfolk att bevara och utveckla sin kultur. Sametingets uppgift är att medverka i samhällsplaneringen och tillse att samiska behov beaktas, däribland renskötelsns rättigheter i frågor avseende utnyttjande av mark och vatten. Med varsamt förvaltande av mark och vatten gynnas den biologiska mångfalden till nytta för alla invånare.

Svenska myndigheter har enligt grundlagen ett särskilt ansvar för att skydda och främja det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla allmänintresset rennäring, som är en central del av den samiska kulturen. Att renskötelsrätten ska skyddas innebär att vid planering av mark måste ta hänsyn till vilka ingrepp som kan accepteras för att renskötelsrätten inte ska kränkas.

Området

Västerbottens län utgör åretrunt- och vinterbetesmarker för samebyarna Gran, Ran, Malå, Ubmeje tjeälldie, Vapsten, Vilhelmina norra, Vilhelmina södra. Vidare har Västra Kikkejaure, Mausjaure, Maskaure, Semisjaur-Njarg och Svaipa samebyar vinterbetesmarker inom länet.

Information om den samiska kulturen och renskötelsn som bedrivs i länets kommuner är ett viktigt kunskapsunderlag. Renskötelsn är den starkaste kulturbäraren för *árbediehtu*, samisk traditionell kunskap, det samiska språket, levnadssättet och den samiska kulturen. Övergripande när det gäller satsningar och åtgärder på vägar och vägnät ska samråd ske med Sametinget och de berörda samebyarna.

ČUJUHUŠ/ADRESS

Box 90
981 22 GIRON/KIRUNA

BESÖKSADRESS

Adolf Hedinsvägen 58

TELEFOVDNA/TELEFON

0980 – 780 30 (vx)

ORG.NR.

202100-4573

E-BOASTA/E-POST

kansli@sametinget.se

www.sametinget.se

Riksintresse rennäring

Enligt 3 kap. 5 §, första stycket miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för renskötseln skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande. Enligt andra stycket ska områden av riksintresse för renskötseln skyddas mot sådana åtgärder. Områdena karaktäriseras ofta som kärnområden, flyttvägar, svåra passager, kalvningsområden och rastbeten.

Renskötsel bygger på ekologiskt hållbara principer och är därför beroende av ett sammanhållet naturlandskap. Olika områden och möjligheten att förflytta sig däremellan brukar benämnas funktionella samband. De funktionella sambanden skapar grundläggande förutsättningar att bedriva renskötsel i en sammanhållen årscykel. Detta innebär att det ska finnas en säker tillgång till åretruntmarker och vinterbetesmarker som har en avgörande betydelse för rennäringens bedrivande.

Den fragmentering som landskapet genomgår gör det svårare att hitta och peka ut de värdefulla områden som kan garantera den samiska kulturens överlevnad. Även åtgärder som vidtas utanför ett riksintresseområde kan vara otillåten på grund av de konsekvenser den bedöms ha för riksintresset.¹ Sametinget vill lyfta vikten av att beakta riksintresse och funktionella samband i sin helhet i planarbetet så att renskötselns möjligheter säkras för framtida generationer.

Synpunkter riksintresse rennäring och samisk markanvändning

Riksintresse rennäring ska ses i ett landskapsperspektiv eftersom det handlar om ett skydd för områden med olika ändamål som måste hänga ihop för att helheten ska fungera.

De flesta vägarna i regionen berör någonstans områden eller flyttleder av riksintresse för rennäringen samt utpekade strategiska områden som trivselland, uppsamlingsområden och rastbeten.

Riksintressen för svåra passager över vägar finns utmärkta i kartmaterial. När det gäller åtgärder för vägnät och vägar hänvisar vi till samråd med berörda samebyar gällande hur renskötselns intressen ska tillvaratas i eftersom renskötarna besitter de bästa kunskaperna om sina renbetesmarker. Den samiska kulturen och språket hänger tätt samman med renskötseln som t.ex. levererar slöjdmaterial och att hålla kulturen levande.

Vinterbetesmarkernas särskilda betydelse för renskötseln bör särskilt beaktas.² Dessa områden är extra känsliga för negativ påverkan från exploateringsverksamhet och följderna

---

¹ MÖD, Dom meddelad 2020-11-12, Mål nr P 2707-19

² Prop. 1985/86:3, s. 161

av detta. Även marker som inte nyttjas frekvent är viktiga och blir allt viktigare i takt med ökad exploatering och förändrat klimat. I takt med att markerna krymper minskar samebyarnas flexibilitet.

Synpunkter miljöbedömning

Länstransportplanens samlade miljöeffekter bedöms vara relativt små, då åtgärderna främst avser förbättringar i befintliga transportsystem. Sametinget ser att förbättringar i ett transportsystem kan leda till att trafiken och främst tyngre trafik kommer att öka efter sträckorna. Det kan från att ses som små miljöeffekter orsaka negativa effekter för rensköteln. Det är viktigt att i planen ta höjd för skyddsåtgärder för t.ex. att stängsla sträckor efter tungt trafikerade vägsträckor eller göra säkra övergångar eller ekodukter med uppsamlingshagar för renflytt eller för renens fria strövning.

Rennäringen är både ett allmänt intresse enligt miljöbalken 3 kap 5 § och ett enskilt intresse som medlemmarna i en sameby innehar enligt rennäringslagen (1971:437). Det allmänna rennäringsintresset innebär att mark- och vattenområden som har betydelse för rensköteln ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringens bedrivande. Det enskilda rennäringsintresset sammanfaller ofta med och utgör en förutsättning för det allmänna rennäringsintresset. Renskötelsrätten vilar på urminnes hävd och sedvanerätt. Det anses vara av allmänt intresse att renskötelse kan fortsätta bedrivas inom samtliga samebyar. Det framgår både av förarbetena till grundlagsbestämmelsen i 1 kap 2 § 6 st RF och av miljöbalkens regler om rennäringen som ett riksintresse 3 kap. 5 § MB. Vidare ska enligt 2 kap 2 § 6 st. RF det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv främjas.

Bedömningen av planens konsekvenser behöver utgå från en helhetssyn, där samebyarnas hela markanvändning, områdenas funktion samt kumulativa effekter från all exploatering ingår.³ Information och kunskap om renskötelsens tidigare, nuvarande och framtida bedrivande inom samebyarna behövs för att förstå påverkan på både kort och lång sikt för rensköteln.⁴ Miljökonsekvensbeskrivningen behöver även behandla sociala och kulturella effekter.

Ett förändrat klimat

Forskning lyfter att konkurrerande markanvändning är en av de faktorer som har störst betydelse för rensköteln och att det kommer att ha stor betydelse för effekterna av ett förändrat klimat. Tillgången till olika betesmarker och flexibilitet att nyttja dem vid olika årstider och väderförhållanden är därför mycket viktigt för renskötelsens

---

³ MÖD, Dom meddelad 2020-05-20, Mål nr M 2288-19

⁴ Mark- och miljööverdomstolens mål P 2707-19

klimateanpassningsmöjligheter. Den fysiska planeringen får inte hindra eller försvåra för renskötseln i sitt arbete med klimateanpassning och behöver därför inkluderas i planen.

Miljö kvalitetsmål

Den samiska traditionella kunskapen och renskötseln är avgörande för att nå miljö kvalitetsmålet en *Storslagen fjällmiljö*. Renen är det viktigaste betesdjuret i fjällen och levererar ekosystemtjänster genom att de betar och underhåller växtlighet, alltifrån örter och gräs till lavar. En traditionell naturbetesbaserad renskötsel är därför en förutsättning för att uppnå miljö kvalitetsmålet *Storslagen fjällmiljö*. Att främja den samiska markanvändningen i regionen medför därmed indirekt att främja och förutsättningarna för biologisk mångfald och välfungerande ekosystem. För att bevara fjällområdets karaktär av betespräglad, storslaget landskap med vidsträckta sammanhängande områden, krävs livskraftiga renhjordar där renen kan följa sin årscykel och vandra mellan betesmarkerna från kust till fjäll. Förutom *Storslagen fjällmiljö* har den samiska markanvändningen betydelse för *Ett rikt växt- och djurliv, Levande skogar, Myllrande våtmarker, Levande sjöar och vattendrag*. Samt Agenda 2030, främst mål 15 *Ekosystem och biologisk mångfald*.

Inflytande och samråd

Sverige ratificerade i februari 2000 Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Inflytande och delaktighet är grundläggande principer som har sin grund i Europarådets minoritetskonventioner och andra internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter. Att stärka samernas inflytande är en del av den svenska minoritetspolitiken. Minoritetslagen fastslår att kommuner, regioner och statliga myndigheter är skyldiga att ge samerna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem.

Berörda samer ska få så mycket information om åtgärden att de kan fatta ett informerat beslut om projektet och om de så önskar lämna sitt "fritt och informerat samtycke".

I Sametingets yttrande har enhetschef Eli Larsdotter beslutat efter föredragning av samhällsplanerare Laila Öberg, avdelning för Samiska näringar.

ČUJUHUŠ/ADRESS
Box 90
981 22 GIRON/KIRUNA

BESÖKSADRESS
Adolf Hedinsvägen 58

TELEFOVDNA/TELEFON
0980 – 780 30 (vx)
ORG.NR.
202100-4573

E-BOASTA/E-POST
kansli@sametinget.se
www.sametinget.se